

AŞIRMA VE WEB

Metinlerarası alışverişlerin anlamlarını ortaya koyabilmek için, içerisinde bulunduğumuz, postmodern olarak adlandırılan koşulları bir toplumbilimci tutumuyla irdelemek gerekir. Gerçekten de metinlerarasılığı yalnızca yazınbilimsel bir olgu olarak görmek, onu yazınsal yapıtların yapıcı bir özelliği olarak tanımlamakla (postmodern yapıtların temel bir yöntemidir) yetinmek kavramın hangi koşullarda bu denli popüler bir duruma geldiğini yeterince ortaya koymayabilir. Bu nedenle yalnızca yazınsal bir iye olarak tanımlamakla kalmayıp, metinlerarasılığın bilgisayar çağında kaçınılmaz ve vazgeçilmez bir kavram durumuna geldiğini ortaya koymak da gerekmektedir; burada metinlerarasılık konusunda geniş bir toplumbilimsel sorgulamaya girişmeden, daha çok bir metinlerarasılık bağlamında ele alınan *aşırma*'nın (plagiat) günümüz postmodern koşulları içerisindeki olasılığının ya da sınırlarının ne olduğu üzerinde durulacaktır. Bir başka deyişle, böyle bir sınırlama ile bilgisayar ve internet çağında tartışmalı kavramlar durumuna gelen yetke, özgünlük gibi kavramların geçerliliğinin; aşırma üzerinden giderek metinlerarasılığın toplumsal durumunun ne olduğunu kısaca sorgulamaya çalışacağız.

Bilindiği gibi aşırma genel olarak başkasının uğraş vererek ortaya koyduğu bir yapıtı ayrıç, italik yazı, tırnak işareti kullanmadan kendi iyesi yapmak, sahiplenmek, kaynak belirtmemek biçiminde tanımlanmaktadır. Aşırmanın bilinen geleneksel tanımı budur.

Peki günümüzde artık aşırmadan geleneksel anlamıyla söz etmek olası mıdır? İnternetin sunduğu olanaklar yaşamımızı bir "*alıntılar ağı*" üzerine oturtmaz mı? Yaşamımız artık bir tür metinlerarası yaşam biçimine bürünmemiş midir? Her türden bilgiye çok kısa bir sürede ulaşılabildiğine göre özgün yapıtlardan, yetke sahibi yazarlardan, '*yenilikten*' söz edilebilir mi? vb. sorular postmodern bir bağlamda sıklıkla sorulmaktadır. Başta internet aracılığıyla olmak üzere bilginin hızla aktığı, bilginin sınır tanımadığı günümüzde, postmodern olarak adlandırılan kuramcılarının, düşünürlerin, yazarların kaleminde '*özgünlük*' kavramı tartışmalı bir kavram durumuna gelmiştir.

Gerçekten de internetin yaşamımıza tümüyle egemen olduğu günümüz koşullarında aşırma artık bilinen anlamından farklı anlaşılmaktadır. Aşırma konusunda önce kimi tarihsel anımsatmalar yaparak kavramın önceki anlamı ve durumu ile günümüzdeki anlamı ve durumu arasındaki ayrımlar kolaylıkla anlaşılacaktır.¹

Uzun bir geçmişi olan (neredeyse iki bin yıllık) aşırma, değineceğimiz gibi, günümüzde biçim ve anlam değiştiren bir kavram olmuştur.

¹ Bu konuda da ha ayrıntılı bilgi için bkz: Kubilay AKTULUM, Yazınsal Aşırma, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, no 8, 2004 ya da www.metinlerarasiliskiler.com sitesinden 'makaleler' bölümü.

Özellikle Fransa'da başlangıçta yalnızca *aşırmacı* (plagiaire) kavramından söz ediliyordu; *aşıрма* kavramı (plagiat) 1697 yılından başlayarak kullanılmıştır, daha sonra *aşırmacılık* (plagiarisme) kavramı sözlüklere girmiştir. Eylem biçimi ise (aşırma: plagier) 1801 yılında kullanılmaya başlanmıştır.

Martial'ın yaptığı tanımlamadan aşırma sözcüğünün önce köle hırsızlığını belirtmek için kullanıldığını öğreniyoruz. Aşırma sonradan gizleyicilikle suçlanıyor, XIX. yüzyıldan başlayarak da yaratıcılıktan yoksun kişi anlamında tanımlanıyordu. Aşırma gitgide bir suç olarak görüldükçe, aşırma işlemine başvuranların sayıları çoğaldıkça ve aşırmanın boyutu arttıkça yazar haklarından söz edilmeye başlanır, yazarın hakları yasal olarak korunma altına alınır. Aşırma ve düşünsel iyelik kavramları birbirini bütünleyen, yan yana kullanılan iki kavram olur.

Sözselliğin önemli bir payı olduğu Ortaçağ kültüründe metin *açık* olarak görülüyordu. Gerald Bruns bu nedenle iki tür metinden söz eder; "*basılı bir kültürün kapalı metninin*" karşısına "*elyazması bir kültürün açık bir metni*"ni çıkarır.² Ünlü Ortaçağ araştırmacısı Paul Zumthor ise metinlerin bağımlılığından (mouvance), etki alanından söz eder,³ destanların (*Chanson de geste*'lerin) sözlü versiyonları her zaman için dönüştürülmeye elverişli olmuştur. Ortaçağ'da yazar bir yaratıcı olarak görülmez, yalnızca tanrısal olanı temsil eden yapıtlar üretir; arı yaratıcılık ise Tanrı'nın işidir anlayışı vardır. Öyleyse yazarın rolü var olanı genişletmek, geliştirmekten başka bir şey değildir. Kimi yazarlar bu nedenle oradan buradan alıntıladıkları bölümleri yapıtlarına yerleştirmekte (yazar adı belirtmeden) bir sakınca görmüyorlardı. Yerleştirme işlemi o denli eksiksiz gerçekleştiriliyordu ki yüksek sesle okunan yapıtlarda ötekinin izleri ayırt edilemiyordu.

Uzunca bir süre belli bir kültür içerisinde başka yerlerde, başka dönemlerde kullanılan izleklere, yapıtlara doğal bir biçimde yer veriliyordu. XVII. yüzyılda klasik yazarlar yazdıkları yapıtların konularını Yunan tiyatro yazarlarından, Latin güldürü yazarlarından ya da kendi dönemlerindeki öncellerinden almakta bir sakınca görmüyorlardı. (örneğin, Corneille *le Cid* adlı oyununu bütünüyle bir İspanyol yazardan alır.) XIX. yüzyıla gelinceye değin, ötekinin yapıtından beslenmek doğal bir yol olarak görülüyordu. Romantik estetik ise yazara her şeye karşın özgün olması koşulunu dayatır, bireysel yetilerin açığa çıkarılması zorunlu bir koşul durumuna getirilir. Romantik estetikle birlikte XIX. yüzyılda gerçek yaratıcı yazardan, özgünlükten, dehadan söz edilmeye başlanır.

Ancak popüler sanatlarda, modern kültür endüstrilerinde önceki bir yapıttan yola çıkarak, ondan aşırımlar yapmak, başka yapıttan kesitleri kendine mal etmek olağan duruma gelir. Bir *yineleme estetiği* oluşur. Örneğin sinema alanında başarı elde etmiş filmlerin yinelenmesi sıkça rastlanan bir durumdur. Frankenstein'in kişiliğini temsil eden varyasyonların sayısının *internet movie database*'in 2001 verilerine göre

² Gerald Bruns, "The originality of textes in Manuscript Culture", Comparative Literature, 1981, 32.2, s. 113-129.

³ Paul Zumthor, Essai de poétique médiévale, Seuil, 1972, s. 507.

89 olduğu söylenir. Dracula'nın 106, Romeo ve Juliette'in 117, Robin Hood'un 126 varyasyonu yapılmıştır. Kitle kültürü içerisinde uzun süreden beri eski malzemeyi dönüştürerek yeniden kullanmak sıradan bir uygulama durumuna getirilmiştir. Buna karşın, başka yapıtlardan serbestçe malzemesini tüketerek yeni yapıtlar üretmenin sıradan, olağan bir durum olmasına karşın, yasal düzlemde, aşırma davalarının sıklıkla gündeme geldiği de görülmektedir.

Yazınsal alanda benzer bir durum söz konusudur. İyelik öncesi, ötekinin yapısı vb. kavramlara bu alanda da sıklıkla rastlanmaktadır. Matbaanın bulunuşundan bu yana metinler kolaylıkla ulaşılabilen bir yeniden üretim nesnesi durumuna getirilmiştir, herkes artık metinleri kendince yeniden okuyor, farklı baskıları aralarında karşılaştırabiliyor, aynı zamanda kendi yapısı için uygun gördüğü kimi kesitleri çıkarıp almakta bir sakınca görmüyordu. Matbaanın getirilerinden birisi de metnin yazarının kim olduğunun artık metin üzerinde yer almasıydı. Yazılı belge nesnel bir kanıt durumuna getirilmiştir. Matbaanın bulunuşunun ardından basılı metinler biriktiriliyor, değişik biçimlerde kütüphanelerde depolanıyor, XVIII ardından XIX. yüzyıla gelince de yasalar aracılığıyla iyelik kavramı koruma altına alınıyordu. Bu koruma işlemi bilgisayarın, ona bağlı olarak 1993 yılında WEB'in bulunuşuna kadar sürer.

Tim Berners-Lee'nin 1989 yılında tasarladığı ve 1993 yılında piyasaya çıkan ve hızla yayılan WEB kullanımı ile birlikte bir bilgiye ulaşmak, her türden belgenin yazılı çıktılarını almak, bir gönderge konusunda açılımlara ulaşmak alabildiğine kolaylaşmıştır. Bilindiği gibi, günümüzde WEB artık bilgiye ulaşmanın en kestirme yolu durumuna gelmiştir. WEB üzerinden bilimsel yazılara, tezlere, kitaplara tam metin ulaşılabilir; fotoğraflar arşiv belgeleri, gazetelere vb. her türden, her alana ilişkin bilgi WEB üzerinde yer almaktadır, WEB bilginin yığınla ve hızla aktığı, taşındığı bir alan durumuna gelmiştir. Günümüzde en az bir buçuk WEB sayfası olduğu, bu sayının hızla yayıldığı görülmektedir. Google arama motoru üzerinden bu sayfalara ulaşmak olasıdır. Görünürde bir buçuk milyar WEB sayfasından söz edilmesine karşın, milyarlarca başka veri sayfasının, özel veri tabanlarının olduğu söylenmektedir. Bilginin akışı konusundaki bu olağanüstü gelişme kısa bir sürede sekiz-on yıllık bir zaman dilimi içerisinde gerçekleşir. WEB artık Borges'in *Babil Kütüphanesi*'nden söz ederken⁴ bir düş olarak dile getirdiği sonsuz kütüphane olmak yolunda ilerlemektedir. Hatta WEB yalın bir kütüphane olarak kalmayıp dünyanın her yerinden, her köşesinden kolaylıkla ulaşılabilen bilgilerin, verilerin depolandığı bir ortak alan durumuna gelmiştir. Dünyanın bilgisi birkaç tıklamanın gerisinde yatmaktadır. Kullanıcılar her türden bilgiye hemen ulaşabilme olanağına sahiptirler. Bu yönüyle WEB sıklıkla Tanrı, Doğa ve kozmos konusunda yapılan bir tanımlamayı çağırıştırır:

⁴ Jorge Luis Borges, *Ficciones, hayaller ve Hikayeler*, çev. Tomris Uyar/Fatih Özgüven, İletişim Yayınları, 2000

"Doğa, merkezi her yer, onu saran çevrenin hiçbir yer olduğu sonsuz bir alandır", Pascal

"Bu düşünsel kürenin her yerededir merkezi, hiçbir yerededir onu saran çevresi, onu Tanrı diye adlandırırız." Rabelais⁵

Google üzerinde yapılacak bir aramada bu tümceyi Blaise Pascal'ın söylediği, onun Giordano Bruno'dan, Bruno'nun Nicolas de Cuse'den, Cuse'ün Saint Bonaventure'den, Bonaventure'ün Alain de Lille'den, de Lille'in ise Hermes Trismégiste'den alıntılı olduğu bilgisi yer alır. Bilgi merkezinin (kütüphane) ötesine geçen WEB biçimleri ve olasılıkları yeni görüngüler ortaya koymanın önünü açan sonsuz bir uzam, bir kültür ortamı sunar. Sonsuzluk, sınırsızlık, yinleme bu uzam ve ortamın temel özellikleridir. Matbaanın bulunuşu ve Yenidendoğuş dönemine hız veren ortama koşut bir ortam yaratır WEB kullanımı.

Somut olarak bu yeni uzam en sıradan aşırma işlemlerine başvurulmasını da kolaylaştırmaktadır. Arama motoruna bir ya da iki anahtar sözcük yazarak değişik ansiklopedilerdeki, gazetelerdeki ya da her türden internet sayfasında bol miktarda bilgiye ulaşmak son derece kolay olduğuna göre, her kişinin herhangi bir konuda hazırladığı bir metin içerisine ekranda karşısına çıkan bilgileri kesip yapıştırması onu sıradan bir aşırmacı durumuna getirmektedir. İlkokuldan başlayıp üniversitelere gelinceye değin her öğrenci grubu ya da değişik alanlarda profesyonelleşmiş her kesimden bireyin, öğretim üyesinin, değişik meslek gruplarından kişilerin bu yöntemle başvurduklarını görmekteyiz. Amerika Birleşik Devletleri'nde üniversite öğrencilerinin büyük çoğunluğu, bizde olduğu gibi, aynı yola başvurmaktadır. Ev ödevleri ile ilgili olarak hazır bilgilerin WEB'de yer aldığını, kimilerinin hazır ödevleri ya da şu ya da bu konuya ilişkin bilgileri sattıklarını, bilgi karşılığı olarak kredi kartı numarasını isteyen sayfaların sayılarının oldukça fazla olduğunu, bilgiyi WEB üzerinden satmanın gerçek bir endüstri durumuna geldiğini görmekteyiz. Müşterisine derlenmiş bilgileri kusursuz bir biçime sokarak pazarlayanlara sıklıkla ve şaşkınlıkla rastlanmaktadır. Son derece popüler internet siteleri, yerli yabancı kültürleri, müzikleri, resimleri, yazınları, değişik sanat biçimlerini vb. kapsayan her türden konuda ya da izlemekle ilgili olarak hazır bilimsel yazıları para karşılığı müşterilerine sunmaktadırlar. Kredi kartı numarasını vererek yazının ya da kitabın bütünü tam metin olarak birkaç dakikada bilgisayara indirmek, çıktısını almak son derece kolay bir yol durumuna gelmiştir.

Parasız hizmet veren sitelerden kimilerinde belli sayıda sözcükle yazılmış yazılara ulaşılabilir. www.oppapers.com'da felsefe bölümünden Descartes ile ilgili yazılmış 1200 sözcükle sınırlı bir denemeye ya da Platon ile ilgili 1600 sözcükle sınırlandırılmış bir başka yazıyı indirmek olasıdır. www.avaxsphere.com'da ise değişik alanlardan kitapları tam metin indirmek olasıdır. Bu hizmeti veren yüzlerce internet sitesi bulunmaktadır. Kimi siteler ise (www.oppapers.com'da olduğu gibi) siteyi

⁵ Bkz. Michel Schneider, *Voleurs de Mots*, Gallimard, 1985, s. 59.

zenginleştirmek adına kişilerden sunulan hizmet karşılığında ziyaretçilerinden kendi yazdıkları bir yazıyı başkalarının yararlanabilmesi için para karşılığı olmadan kendilerine vermelerini bekler.

Bu türden hizmetlerin karşısında ise öğrencileri, öğretmenleri, üniversite hocalarını vd. hazır bilgilerin bir derlemesini yapmaktan uzak tutmak adına karşı siteler açılmıştır. Tarama, ayıklama hizmeti veren, özel tasarlanmış bellekler yoluyla özellikle öğrencilerin çalışmalarında sahteciliğin önüne geçme çabalarına da hız verilmiştir. Hazırlanan bu özel programlarda bir sınıfta sunulan çalışmalardaki ortak altı sözcükten oluşan bir kesiti belirlemek olası duruma gelmiştir. Kimi başka programlar ise kuşku yaratan araştırma çalışmalarında beş sözcükten biri boş bırakılarak, öğrencilerden daha sonra boş bırakılan yeri doldurmaları istenerek, boş bırakılan yerlerin doğru tamamlanması oranına göre öğrencinin aşırıya başvurup başvurmadığı belirlenmeye çalışılır.

Bilindiği gibi, bilgisayar bilimcisi Ted Nelson'un bir buluşu olan hipertekst kullanımı ile bilgi akışı değişik bir yolla sağlanır. Hipertekst kullanımı bir sayfa okunurken okurun ilgisini çekebilecek bir sözcüğe, resme vb. tıklanarak onlarla ilgili daha derinlemesine bilgilere ulaşmaya olanak sağlar; ekran üzerinde belirginleştirilmiş bir sözcük, grafik, ikon olarak görünen bir linkten (ilişimden) oluşan hipertekst ile hem okurun ilgisini daha fazla çekmek hedeflenir hem de linklerle birbirine bağlanan metinler oluşturularak başka kavram ve düşüncelere gönderilir. Linkler kullanıcının belirli bir sıra içerisinde sunulan bilgilere ulaşmasına olanak sağlar. Kural yalındır: "*Metin içerisindeki hassas bir bölge (bir harf zinciri, bir resim, bir düğme, bir ok vs.) üzerine fare yardımıyla yapılmış bir tıklama (aksiyon) yeni bir bilgi ünitesinin ekranda görüntülenmesi şeklindedir.*" Çok fazla bilgiye giriş kolaylığı sağlayan hipertekst kullanımı öğrenme sürecini hızlandırır. Bilgi alışverişine olanak sağlar. (Genette de bir metnin ötekine gönderen bilgileri *hypertextualité* adıyla anar). Ancak hipertekst kullanımında sözcüğün tam anlamıyla bir aşırma söz konusu değildir, daha çok düşüncelerin alınıp yinelenmesi, uzamın düzenlenme biçimleri söz konusudur. Yayın dünyası içerisinde bu yola sıklıkla başvurulur. Kimi magazin dergilerde içindekiler bölümü linkler kullanılarak düzenlenir, metin daha dar bir kolona yazılır, görsel malzemenin oranı artırılır.

Ancak WEB üzerinde aşırma işlemi milyonlarca internet kullanıcısının değişik çalışmaları, başkalarının çalışmalarını kendi sayfaları üzerinden ziyaretçilerine izinsiz, karşılıksız sunmaları biçiminde gerçekleşir. Aynı çalışmanın değişik siteler üzerinde yayımlandığı, çoğu zaman değişik sayfalarda yer alan bilgilerde yalnızca küçük çaplı değişiklikler yapıldığı, çoğu zaman da hiçbir değişiklik yapılmadan olduğu gibi yayımlandığı görülmektedir. *Yahoo, Alta Vista, Google*'ün kullanımda olmadığı dönemde ise bir tür izleksel katalog oluşturularak başka sayfalara gönderen hipertekstüel linklerin yer aldığı WEB sayfaları oluşturulmuştur. Bu türden kullanımlarda alıntılama etiğine uymadan başkasının yapıtını serbestçe kendi adına yayımlamak söz konusudur. Kimi site sahipleri de özel bir HTML dili kullanarak kendi sayfalarında alıntılanan sitelere yer veriyor, okur alıntılanan sitenin adresini görmüyordu. Alıntı yapılan sitenin adresini

vermeden internet gezginleri bilgiyi yasa dışı bir kullanımla kendine mal eden siteye çekiliyordu. Site üzerinden sağlanan reklâm gelirleri doğrudan doğruya sitenin ziyaret edilmesiyle ilintili olduğundan site ziyaretçileri sonunda böyle bir yöntemin kendilerini siteye bağımlı kılma yolu olduğunu görmüşlerdir, kimi siteler aleyhinde davalar açılmıştır.

İnternet kullanımının yaygınlaşmasına bağlı olarak internet gezginlerinin eğitim düzeylerinin artmasıyla bu tür yollara daha az başvurulur olmuştur. Ayrıca elektronik malzeme ticareti yapan şirketler 1990'lı yılların sonlarından başlayarak telif hakkı yasasına bağlı kalmakla yetinmeyip, yeni ürünlerini koruma adına brövelerle koruma yoluna gitmişlerdir. Örneğin *amazon.com* kendi sistemine "one-click ordering" biçiminde bröveleştirmiştir.

Yazın alanına dönülürse. Bilgisayar kullanımı kültürel anlamda önceki dönemlere göre derin bir anlayış farklılığı yaratmış, yazın yapıtı konusunda geleneksel anlayışımızda değişikliklere yol açmıştır. Metnin doğası, yazara ilişkin değeri ve ekonomik değeri konusunda bu yeni anlayış etkili olmuştur.

Bilgisayar sayesinde metin internet ağı üzerinden inanılmaz bir akış hızı kazanmıştır. Dünyanın diğer ucundaki bir ülkeden bir metin birkaç saniyede ya da dakikada elimize ulaşabilmektedir. Kopyala, yapıştır sözcükleri en işler duruma bu yolla gelmiştir. Bilginin, yazıların bu yolla hızlı dağıtımı, erişimi ile uluslararasılık, bir diğer adıyla küreselleşme kavramı iyiden iyiye yaşamımıza yerleşmiştir; ağ üzerinden alınan ya da gönderilen yazılar aracılığıyla daha sözsele yakın bir düzen yerleşmiş, sözlerdeki kısalık, ağ üzerinden gerçekleştirilen konuşmaya bağlı olarak, ani izleksel kopukluklar olağan duruma gelmiştir. WEB herkesin bir yayımcı durumuna geçtiği 'yazılı bir radyo' biçiminde işlediğinden kültürel antropoloji çalışmalarının sözlü kültür ile yazılı kültür arasında ortaya koyduğu klasik karşıtlıkları sorgulamaya zorlar. Walter Ong'un çalışmalarının ardından, geleneksel sözlü kültürleri yan yana koymak yerine eklemeyi, dilbilgisel bağlantı kurmaya çabalamadan bir unsurun yerine diğerini koyma, çözümlenme yerine bitişirme, kısalık yerine yineleme, bireyselleştirme yerine katılım, soyutlama düşüncesi yerine somut düşünce, yaratıcılık yerine geleneğe saygı ve yineleme yeğlenir. Farklı algılama biçimleri gelişir ayrıca. Sözbilimsel ve yazınbilimsel yöntemler yerini daha çok görsel yöntemlere bırakır: örneğin renklerle, sayfa düzeniyle oynanır, ikonlar üzerinde işlem yapılır. Açıklık ve okunabilirliğin temel klasik koşullar olduğu tipografide okunabilirliğe engel olunur, amaç görselliğin duyulara egemen olmasıdır. Araç unsurun (yazı, resim) soğukluğunu ortadan kaldırmak istenir (duyuları devreye sokarak). Yeni bir yazınsal tür doğar, şiir ve görsel sanatlar arasında bir biçimdir bu, okurla o yokken bir iletişim kurma, etkileşim gerçekleştirilmenin sözbilimsel koşulları denenir. Yazınsal alan bu yeni eğilimden etkilenir.

Yeni aracı unsur metnin iç uzamını da değişikliğe uğratar. Belli kalıplara oturan, sınırları belli olan metinsel uzam hipertekstin kendine özgü dinamiği nedeniyle sanal ortamda yeniden tanımlanır. İster metinsel olsun ister olmasın, değişik bilgileri aralarında bağlamak ve ekrana getirmek işlemi olan hipertekst alt-bağlantılar, linkler aracılığıyla okuru

sayfa üzerindeki biçimlendirmeden yola çıkarak yönlendirme işlemiydi demiştik. WEB'in kullanılmasıyla kültür yaşamımızın bir parçası durumuna gelen hipertekst hiper bağlantılar aracılığıyla düzenlenen bir yapıdır. WEB kültürünün matbaa kültüründen kopması değişik biçimlerde gerçekleşir. Önce insan beynince yaratılan verilerin toplamı dev bir ağ içerisinde sınır tanımadan birbirine bağlanabilmekte ya da aktarılabilir. Klasik tam, bitmiş yapıt kavramı anlamını yitirmiştir, çünkü bağlantılar, linkler sürekli olarak yeni sayfalara açılım getirmektedir, potansiyel olarak sınırsız bir açılım söz konusudur artık. Ayrıca bütün metinler aynı uzamda buluşabildiğine göre (WEB uzamında) okur bu sonsuz metnin parçalarını kesip yeni bir yapıda kullanabilmektedir, ilgisini çeken, kendisini ilgilendiren kesitleri yeniden adsız sözün sonsuz alanında dolaştırmaktadır. Bu işlem o denli sıradan ve kolay bir duruma gelmiştir ki WEB üzerinde dolaşımda olan verilerden yararlanarak bir metin yazmak metne daha bir esneklik katmıştır. Metni istediği gibi değiştirme işlemindeki kolaylık sayesinde artık metin gerçek anlamda bitmiş bir nesne olarak algılanmaktan uzaklaşır, durağanlık kavramı ortadan kalkar, metin 'açık bir uzam', 'yapı' durumuna gelir. Yapıt kavramı sıradanlaşır, geleneksel anlamından ve değerinden uzaklaşır. Okur/internet gezgini diyelim buna, üzerinde durduğu sözlerin ya da 'sayfa'nın yazarının kim olduğunu bilmediğinden geleneksel olarak okurun sahip olduğu yetke nitelmesi tanrı konumu vb. özellikleri ortadan kalkar. Yazar kavramı belirsizleşir, ulusal yazınların üzerinde yükseldiği büyük yazarlar kavramı, büyük yazar kültü anlamını yitirir. Metin matbaanın dayattığı kapalılıktan çok Ortaçağ'daki *açıklık* kavramına yaklaşır. Herkes kendince bir yazı üreticisi durumuna gelir on-on beş yıllık bir sürede. Sanal ortam herkesin kendi görüşlerini, duygu ve düşüncelerini kamunun önünde, serbestçe dile getirebildiği çok sayıda alan sunar. Tartışma forumlarında görüşler açıkça dile getirilir. Yorum formu olarak bilinen 'blogger.com' üzerinden yeni bir yazarlar nesli ortaya çıkar. Ücretsiz amatör kullanıcıların hizmetine sunulan bir program yardımıyla kolaylıkla oluşturulan sayfalar üzerinden kullanıcı kendi adına açtığı sayfada her türden bilgiye yer verir, onları kendi adına kullanır. Binlerce üyesi olan, günde ortalama on sekiz milyon kez tıklanan www.blogger.com ücretsiz olarak bilgi alışverişi yapılan, insanlarla etkileşime geçilebilen bir site olarak bilinmektedir. Aynı işlem kişisel sayfalar üzerinden de gerçekleştirilir. Kendi reklâmını bu sayfalar üzerinden yapmak, kendi görüşlerini özgürce aktarmak olağan duruma gelmiştir. Geleneksel basın, yayın araçlarıyla gerçekleştirilen bu türden tanıtım, görüş bildirme vb. işlemlere bağlı kalmak zorunluluğu ortadan kalkmıştır. Sanal ortam üzerinden yazmanın, görüş bildirmenin, bilgi alışverişinde bulunmanın oldukça zaman ve çaba, enerji gerektiren bir uğraş olduğunu da eklemek gerekir. Yeni yazar adaylarının temel beklentileri kendi yazılı ve görsel ürünlerine ziyaretçileri çekmekten öte bir şey değildir. Çoğu site sahibi bunu başarır da. Siteler üzerinde yer alan ziyaretçi sayaçları bu amaçla sayfalarda yer alır. Ziyaretçisi çok olan site alıntılanır, link verilir, site sahibine mesajlar gönderilir. Bu yolla tanınma, ünlenme, kamuoyu oluşturma temel kazançtır. Ciceron'un "*onur sanatların besinidir*" saptaması yapan görüşüne denk bir beklentidir bu. Bu türden bir

tanınma, ünlenme eskiden yaratıcının, yazarın, sanatçının gelirin büyük bir bölümünü devrettiği bir yayımcıyla yapılan bir sözleşme aracılığıyla gerçekleştiriliyordu. Yayımcı dağıtım kanallarını, reklâm işlerini üstleniyordu. Yapıt kitabın basımı, dağıtımı, raflara ulaşması işlemleriyle ekonomik bir nesne durumundaydı. Sanal ortamda bu türden sıradan işlemler yaratıcı, yazar, sanatçı tarafından ya da yazar adına bunu isteyerek yapan gönüllülerce üstlenilir. Basım aşamasında gerçekleştirilen işlemlerden ayrı bir yol izlenir. Bir başka ayırım ise sanal ortamda bilgi alışverişinin parasız, karşılıksız yapılmasıdır. Her türden onlarca site üzerinden bilgiler maddi karşılık olmadan dağıtılır: ansiklopediler, kurum siteleri, gazeteler, dergiler, veri tabanları, özel siteler bilgi sağlamak amacıyla hizmet verirler. Kısacası, parasız hizmet veren sitelerin sayısı o denli fazladır ki bir yazarın okurlarını para karşılığında yazdıklarını okumaya ikna etmesi alabildiğine güçtür. Kendisine bağlı, seçkin bir okur kitlesi olduğuna inanan Stephan King gibi bildik, başarılı bir yazar bile ekran üzerinden bölüm bölüm okunması için yer verdiği bir romanını birkaç ay sonra yarıda keser. Metnin doğasını ve yazarın değerini değiştiren yeni bir kültür ortamı olarak WEB aşırma kavramının içeriğini boşaltır, aşırma kavramını ortadan kaldırır. Ekonomik getirileri sanal ortam aracılığıyla büyük ölçüde ortadan kalkan yayınların üzerinden aşırma davaları açmak pek sonuç vermemektedir. Yazınsal aşırma bir skandal olmaktan çıkar. Buna karşın Amerika Birleşik Devletleri'nde ve Avrupa'da kimi yasal önlemlerle yayım hakları korunan yapıtların sanal ortamda izinsiz yayımlanmasına karşın kimi yasalar çıkarılır. Ancak bu yasalara karşın sanal ortam üzerinden gerçekleştirilen her türden alıntı, aşırma, aktarma işleminin önüne geçmenin alabildiğine güçleştiğini, hatta olanaksız bir duruma geldiğini, yapıtların da küreselleşmeden payını fazlasıyla aldığını eklemek gerekir.

Yalnızca aşırma üzerinden giderek günümüzde WEB'in getirilerini ve götürülerini özetlemek olanaksızdır. Ancak WEB aracılığıyla her türden bilgiye alabildiğine hızla ulaşılan günümüz koşullarında metinlerin, yazının, sanatın ve sanatçıların bütünüyle özgün bir yapıt ortaya çıkarması, ötekinden etkilenmemesi, ötekinin izlerine yapıtlarında yer vermemesi pek olası görülmemektedir. Eski ve yeni bilgilerin her alanda sürekli olarak harmanlandığı, yeniden yazıldığı, yeniden kullanıma sokulduğu postmodern olarak adlandırılan yeni koşullar içerisinde metinlerarası, göstergelerarası alışverişlerden söz etmemek olası değildir.

Alıntılarla örülü bir yaşam sürdürdüğümüzü bir kez daha anımsatmalıyım.